

Күлер Тепуков

АЛТАЙ ЈЕРИС

АГАРУ

Ак-Санаа ла Кайсынга,
Андый ла оок балдарга
Учурлап турум бичигим -
Алтай јерин кичеезин!

**Јурукчызы
В. Торбоков**

ISBN 978-5-903447-04-6
ББК 84(2Рос—Алт)0-5
Т346

© «Солонгы»

АЛТАЙ ЈЕРИС АГАРУ

Алтай јерис агару,
Аржан суулу, кейи ару.
Арка-тажы быйанду,
Ал-камык јиилектү.

Анга-кушка байлык јер,
Балыгы да толтыра.
Өлөн-чөби јайканар,
Јүрегин сүүнип јажыркар.

Кеен жараш јеристи
Байлап жажына јүреели.
Сүүнип өскөн чечекти
Тегин калас үспейли.

Јаан суулар кечкенде,
Боочылар ажып жүргенде,
Быйан айдып јеринге
Кыйра буула кайынга.

Арка-ташта жүргежин,
Алкыш сура јериннен.
Амырын сенин бузулбас,
Алтайын сени ундыбас.

Эмди, кичинек нөкөрим,
Эчидип сени барайын.
Анга-кушка јолыгып,
Таныштырып салайын.

КОЙОН

Койон, койон, койонок,
Майчык буту ботпонок.
Тусту мырчак јемиттү,
Тулай деп ийиндү.

ИРБИС

Жайы-кыжы кайылбас
Карлу бийик тууларда
Жүрөт байлу аныбыс -
Өлө-чоокыр ирбис

ТҮЛКҮ

Кызыл куйрук кырланда
Ары-бери сурт ла сурт.
Оны көргөн чычкандар,
Кут жок качкандар.

БӨРҮ

«Көк тон» деп байлаткан,
Койчыларды чочыткан,
Күчүктерин чыдаткан
Бөрү деген казыр ан.

ЖЕЕКЕН

Желбер тонду жеекен
Жер-тууны эбире желген.
Анчылар одузын тапты,
Ажанып алды тапту.

ТИЙИН (чырбык)

Мөштөн мөшкө уламдап,
Мөрлү жүрген бу күлүк.
Тамзыктап онын жигени
Алтын сайлу бу кузук.

АЙУ

Арал-арка койу,
Анда жүртайт айу.
Байлу ады мајалай,
Балдарына јалакай.

БУЛАН

Мүүзи талбак булан -
Бустап жүрөр ан.
Лыраа, талду жерлерде
Сүүйт ол жүрөргө.

КЕРЕКШИН (эне-элик)

Эрте таңда кырларда
Эзин согот, жакшызын!
Эне-элик жанында
Чаапты көрзөн, жаражын!

СЫГЫН

Алтын күс эжикте,
Сыылап учат салкын.
Туйук арка-јикте
Энчикпей јелет сыгын.

МЫЙГАК

Бозузы шулмус, чыйрак,
Једжип болбойт эне-мыйгак.
Торко өлөндү јайа баспай,
Неге мендейт андый капшай?

ТАБЫРГЫ (тооргы)

Табыргы – јобош анычак,
Кижн көрзө, коркынчак.
Ого, калак, тийбейли,
Арка-ташта жүргей ле.

КОЧКОР (аркар)

Корон соокто тайгада
Койго түней не тынду?
Ол, балдар, кочкор,
Онон коркып качпагар.

ШҮЛҮЗИН (ЧОКОНДОЙ)

Чолтык кыска куйрукту,
Кулагында чачакту.
Тырмактары курч, узун,
Киске укту шүлүзин.

КУМДУС

Сур-кара кумдус -
Тура тутса, эпчил ус.
Сүүйт ол көөлмөк суулар,
Сууга кирзе, эжинер-јүзер.

КАМДУ

Карасуда журтаган
Камду - байлу анычак.
Кылганду жараш терези
Бөрүктин болот бөлжизи.

КИШ (албаа)

Килин тоны мызылдап,
Киш араай жемзенет.
Анычактар туштаза,
Азык эдет, килебейт.

МАНЫ

Кандый аң бу мында?
Киске эмес... Бу маны.
Алтай кеп куучында
Кискелердин ол жааны.

КӨРҮК

«Крук-крук-крук!» -
Комыдап турат көрүк.
Жанмыр-жутты белгелейт,
Кузук чертип ол сооттойт.

КАКАЙ

Јерлик чочко - ол какай,
Азу тиштү ол коокой.
Тазыл, јиилек курсакту,
Ачынза ол кылыкту.

ТЕКЕ

Јылым кайыр тууларда
Јунма-теке јолдору.
Кичинек уулак-балдары
Эчип јүрет јозооры.

КУРАН

(иркек элик)

Күрен күстин бажында
Коштой турган аркада
Ўүринен аскан куран
«Бау-бау» деп багырган.

* * *

Тайга-ташла жорыгыс
Тапту мында токтоды.
База кандый андарыс
Бичикке кирбей арт калды?

Кичинек менин нөкөрим,
Айдып берзен, угайын.
Келер жараш бичикке
Кийдирип оморды салайын.

Билбес болзон, тоолойлы,
Андардын адын адайлы:
Түште жүрерге кортык,
Өлө башту борсук.

ТАРБАГАН

Бала-барка чыдаткан
Чөлдин ээзи - тарбаган.
Отура түжүп сыгырар,
Лууктап келзен, жажынар.

АГАС

Жүргөн жери агаш-таш,
Тоны онын апагаш.
Кар түшкенде, бедиребе калас,
Жажынып калар сенен агас.

Токтомыр жок токтонок -
Ээлгир, эпчил анычак.
Ого көрө калазак
Эмеш нојо, јарбынчак.

Сарас ла јоонмойын -
Уйа этпес күлүктер.
Келишкен ле ичеген
Јери болот уйуктаар.

Сүрлү алу ан - суузар,
Нени ле ол јудар:
Конгыс болзын, балыкты,
Күжүл, момон, чычканды.

УЧ СӨС

Ан-куштар ла бис, улус, -
Ар-бүткеннин балдары.
Бу јүрүмде учурыс -
Эптү-јөптү јуртаары.

Оймон ичи, Кан-Чарас,
Јайлугуш ла Эре-Чуй,
Кадын ичи, Улаган,
Аба-Јыш та - јаан алтай.

Мындый алтай кайда да
База јок деп билигер.
Јараш, байлу јеристе
Јакшы, омок јүрүгер.

Кереес сөзим учында
Такып база айдадым:
Ырыс, сүүнчи јажына
Болзын слерде,
АЛКАЙДЫМ!

